

Redacció legislativa i terminologia: els casos de nació, entitats locals i en tot cas durant el procés de redacció i aprovació de l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006¹

ALBERT MORALES MORENO
Universitat Ca' Foscari Venezia
amoralesmore@uoc.edu

Albert Morales Moreno és

licenciat i màster en Traducció i Interpretació (2005) i màster i doctor en Ciències del Llenguatge i Lingüística Aplicada (2015) per la Universitat Pompeu Fabra. Des de 2010 imparteix classes de llengua i literatura catalanes —i, des de 2011, també d'espanyol— a la Universitat Ca' Foscari de Venècia (Itàlia). A més, és professor col·laborador de la Universitat Oberta de Catalunya, investigador extern del grup IULATERM (UPF) i col·laborador de l'Observatori de Neologia. Ha fet estades acadèmiques a la Universitat Jean Moulin (Lió 3), Universitat de Southampton, Universitat de Pàdua i Universitat de Laval (Quebec). Du a terme recerques relacionades amb la didàctica de la llengua i la lingüística de corpus sobre discurs institucional, discurs legislatiu, lexicologia, lexicometria, terminologia i neologia. Ha publicat articles i ressenyes, entre d'altres, a *Catalan Review*, *Debate Terminológico*, *Rassegna Iberistica*, *Revista de Llengua i Dret* i *Rivista Italiana di Studi Catalani*.

Resum

L'any 2006 entra en vigor un nou estatut d'autonomia de Catalunya. Aquest article presenta breument el marc teòric i metodològic emprat per analitzar, durant la nostra recerca doctoral (Morales, 2015), els textos derivats d'aquest llarg i complex procés de redacció i aprovació. L'anàlisi lexicomètrica (duta a terme amb Lexico3 i Coocs) ens ha permès identificar, a través de l'índex d'especificitats, les unitats lèxiques que presentaven variació en l'ús entre les diferents parts del corpus. A partir de l'estudi dels contextos, s'han pogut identificar tres tipus d'esmenes diferents: les que són degudes a la negociació política del text, les que provenen de l'adequació lingüística del text a criteris lingüístics i les que són conseqüència de l'adequació del text a criteris jurídics. En aquest article presentem un exemple de cadascuna: nació, entitats locals i en tot cas.

PARAULES CLAU: lexicometria; anàlisi del discurs; terminologia; discurs legislatiu

Abstract

Legislative drafting and terminology: the cases of nació, entitats locals and en tot cas during the process of drafting and approving the Statute of Autonomy of Catalonia of 2006

In 2006, a new Statute of Autonomy came into force in Catalonia. This article briefly presents the theoretical and methodological framework used to analyze the texts derived from this long complicated drafting and approval process (cf. Morales, 2015). Based on a lexicometric analysis (using Lexico3 and Coocs) and the specificities index, words whose use varied in different parts of the corpus were identified. A study of contexts revealed three different types of amendments: those due to political negotiations (e.g. nació), those which aimed to bring the text in line with linguistic criteria (e.g. entitats locals), and those which aimed to bring the text in line with legal criteria (e.g. en tot cas).

KEYWORDS: lexicometrics; discourse analysis; terminology; legislative discourse

TERMINÀLIA 14 (2016): 16-23 · DOI: 10.2436/20.2503.01.95
Data de recepció: 27/04/2016. Data d'acceptació: 26/05/2016
ISSN: 2013-6692 (impresa); 2013-6706 (electrònica) · <http://terminalia.iec.cat>

Introducció

Aquest article forma part de la recerca de doctorat (Morales, 2015) sobre el vocabulari del procés d'aprovació i redacció de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (EAC) aprovat l'any 2006. En paraules de Toni Soler, deu anys després s'ha constatat que l'EAC 2006 «no va suposar cap salt endavant de l'autonomia catalana, ni en competències ni en finançament, però és un punt d'inflexió definitiu en la política catalana» (Soler, 2016). A la tesi hem analitzat, tant qualitativament com quantitativament, les múltiples versions consensuades del text i hem identificat, a través d'un índex estadístic propi de la lexicometria (l'índex d'especificitats), les paraules l'ús de les quals va canviant al llarg de la tramitació de l'EAC 2006.

El DIEC defineix l'estatut d'autonomia com «el marc legal d'autogovern de comunitats nacionals o regionals que formen part d'un estat». Per les seves funcions, es pot considerar «equivalent a la constitució d'un estat membre d'una federació, perquè regula les institucions autonòmiques, estableix les competències que han de tenir i no pot ser modificat per cap altra llei, ni autonòmica ni estatal: només pot reformar-se pel procediment que el mateix Estatut preveu, característica pròpia de les constitucions i no pas de les lleis» (Albertí et al., 2002, p. 111), i forma part del «bloc de la constitucionalitat» (Barceló i Vintó, 2011, p. 470). Per tant, «l'Estatut té rang de llei orgànica estatal» (Pons i Pla, 2007, p. 187).

La majoria del Parlament reclama a principis del 2000 més autogovern partint de la *relectura* o *proposta Argullol*, que «havia coordinat de cara a la millora i l'aprofundiment de l'autogovern de Catalunya aprofitant una lectura autonomista de la Constitució i del mateix Estatut aleshores vigent, el de 1979» (Homs, 2008, p. 35). La Resolució 1489/VI, sobre l'orientació política general del Consell Executiu, del 7 d'octubre de 2002, justifica així aquesta reforma estatutària:

L'existència d'una situació de paràlisi i de retrocés del desenvolupament autonòmic protagonitzat per les dues forces polítiques majoritàries de l'Estat, del qual són un clar exponent tant la legislació estatal que lamina les competències estatutàries, com l'obstrucció reiterada al traspàs de serveis pendents fins a la manca de resposta positiva a les iniciatives destinades a la millora i l'aprofundiment de l'autogovern presentades reiteradament.

Així s'inicia el llarg i complex procés de negociació de l'EAC 2006. La ponència redactora parteix dels informes de l'Institut d'Estudis Autonòmics, els quals, segons Marc Carrillo, «foren lliurats [a la ponència] entre el juliol de 2004 i el juny de 2005» (Carrillo, López Bofill i Torres, 2006, p. 14). El dia 8 de juliol de 2005 la ponència presenta a la Mesa la proposta de reforma (text identificat amb l'etiqueta {PON}). Havent exhaurit el període d'esmenes i vots particulars, el 30 de setembre de 2005 s'aprova la Proposició de llei

orgànica per la qual s'estableix l'Estatut d'autonomia de Catalunya (text identificat amb l'etiqueta {PC}) i es deroga l'EAC 1979. El pas següent és la remissió i la consulta a les Corts Generals, a Madrid. El 2 de novembre de 2005 s'inicia el debat de totalitat al Congrés dels Diputats sobre la Proposta de reforma estatutària i s'obre un «procés de negociacions secretes» (Sánchez Llibre, 2006, p. 74) per «arribar a la ponència, si era possible, amb tot el contingut estatutari pactat» (Sánchez Llibre, 2006, p. 71). Aquesta fase és clau per negociar el redactat² de la versió final.

El 10 de maig de 2006, el Ple del Senat aprova la proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya (text identificat amb l'etiqueta {CG}, perquè és la versió de les Corts Generals). L'aprovació d'aquest text (idèntic a l'aprovat al Congrés dels Diputats el 30 de març de 2006) clou l'iter parlamentari de la reforma de l'EAC 2006. Posteriorment, el 18 de juny de 2006 es ratifica mitjançant referèndum. Segons Joan Rigol, «el nou Estatut de Catalunya es converteix en l'èpica generacional de la gent que ens ha succeït [...] i que vol tirar el país endavant» (Benach, 2006, p. 9).

1 Marc teòric i metodologia

En el marc de la nostra recerca³ (Morales, 2015) hem analitzat quantitativament i qualitativament els tres textos derivats d'aquest procés de reforma estatutària (el del 8 de juliol de 2005, el del 30 de setembre de 2005 i el del 10 de maig de 2006) i també s'han adoptat com a referència les bases de cada grup parlamentari. El nostre corpus és un text redactat, negociat i esmenat en diferents moments amb característiques enunciatives similars, és a dir, una «sèrie textual cronològica» (Salem, 1994, p. 313).

Aquest estudi ha partit de l'anàlisi del discurs (AD), una disciplina relativament recent però consolidada que «examina els patrons del llenguatge a través dels textos i té en compte la relació establerta entre la llengua i els contextos socials i culturals en què s'empra» (Paltridge, 2012, p. 2). L'hem triat perquè, basant-nos en tota la tradició de recerca existent, l'AD ens permetia detectar aquelles formes i pistes lingüístiques i discursives que, per la seva natura «ideològicament sensible», haguessin variat i generat més polèmica durant la reforma de l'EAC 2006. L'AD es basa en l'anàlisi del text i del seu context per posar en relació aquestes dues instàncies a través d'una teoria del discurs, segons Maingueneau (1976, p. 18).

Gutiérrez (1999, p. 2) afirma que una base important del vocabulari del corpus està ideològicament marcat i això és especialment pertinent en un text normatiu, «en què les funcions normativa i performativa dels textos són essencials, i el verb hi té un paper important, ja que “dir vol dir fer”» (Greenstein, 2006, p. 24), i les paraules no només declaren, sinó que també canvien la realitat (Carofiglio, 2010, p. 127).

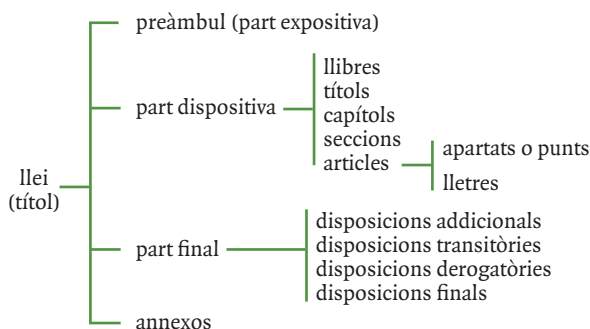
Els Serveis d'Assessorament Lingüístic del Parlament defineixen discurs normatiu així: «Les lleis, els estatuts i les normes de funcionament pertanyen a l'àmbit del llenguatge normatiu, com els reglaments o els decrets. El llenguatge normatiu o llenguatge de les normes jurídiques és un subllenguatge d'especialitat dins el llenguatge jurídic, que inclou també altres subllenguatges, com el llenguatge judicial. Atès que les lleis presenten unes característiques pròpies, en part diferents de les dels altres tipus de normes, sovint es parla de llenguatge legislatiu per a fer referència al llenguatge específic de les lleis» (SAL, 2014, p. 19).

M. Teresa Castiñeira assegura que, en aquest tipus de text, s'empren unitats lèxiques amb múltiples significats (ja que, segons Greenstein (2006, p. 20), els textos normatius inclouen formes que denoten i connoten) però precises, perquè «actualment es reconeix sens dubte que la precisió absoluta és impossible. Els parlaments dicten lleis i els jutges les interpreten i apliquen. Cal assolir un grau de precisió que permeti mantenir la seguretat jurídica» (Castiñeira, 2006, p. 73).

Tot i que la nostra recerca analitza un gènere concret del discurs jurídic (el discurs normatiu), al món francòfon trobem la forma *légistique* (i el seu equivalent italià *legistica*), que serveix per designar el nostre camp de recerca. En l'àmbit català, el Grup d'Estudis de Tècnica Legislativa (GRETEL) analitzà el 1986 l'estructura de les normes a *La forma de les lleis: 10 estudis de tècnica legislativa per formular les recomanacions lingüístiques*, que, l'any 1995, es recullen en el manual *La redacció de les lleis*, obra que continua sent un manual de referència de redacció de normativa en català. A més, nombroses institucions i universitats catalanes fan recerca en la mateixa línia que el GRETEL, però les que han tingut un paper més destacat han estat el TERMCAT, l'Escola d'Administració Pública de Catalunya i el Parlament de Catalunya (vegeu Sanjaume, 2014, p. 10-11).

En els darrers temps aquest àmbit ha generat cada vegada més interès; és destacable la publicació de *La terminologia instrumentalitzada*, a cura de Miquel Strubell (2015), la qual recull diverses anàlisis sobre aspectes terminològics del discurs normatiu.

L'estructura prototípica de les lleis en llengua catalana —que també se segueix en l'EAC 2006— és, segons el manual *La redacció de les lleis*, la següent:

GRÀFIC 1. Estructura prototípica de la llei (a partir de GRETEL, 1995, p. 72)

A la tesi hem estudiat, amb el programari Lexico3 i Coocs, els textos quantitativament amb una metodologia, la lexicometria, que té una trajectòria prou sòlida de recerques i publicacions que n'assegura la validesa científica (vegeu Morales, 2015, p. 164-176). Aquesta és la «disciplina que permet descriure quantitativament els textos constitutius d'un corpus a partir de la seva segmentació en formes gràfiques. Consta d'un conjunt de mètodes que permeten fer reorganitzacions formals de la seqüència textual i anàlisis estadístiques de vocabulari» (Salem et al., 1990, p. 26). Després hem fet un estudi qualitatiu dels contextos d'aquelles unitats que presentaven un comportament estadísticament anòmal.

Finalment, cal assenyalar que el nostre estudi ha caracteritzat tant paraules del lèxic comú com unitats terminològiques, tal com es defineixen a la teoria comunicativa de la terminologia, marc teòric elaborat per M. Teresa Cabré (1999), que també adoptem per explicar el comportament de les unitats de coneixement especialitzat en un text normatiu com l'EAC 2006. Hem decidit analitzar els textos derivats d'aquesta tramitació parlamentària perquè l'EAC 2006 és un text normatiu que marca un punt d'inflexió en la política catalana contemporània i no s'havia caracteritzat encara des de la lingüística.

2 Anàlisi

Durant la tesi doctoral hem analitzat detalladament els contextos en què apareixien les noranta-nou formes que presentaven anomalies en els índexs d'especificitat (és a dir, un ús per sobre/sota del que s'espera estadísticament en relació amb la mida del corpus i de cadascuna de les parts). Entre d'altres, s'ha estudiat el comportament d'unitats lèxiques (amb usos generals i especialitzats) com *adequat*, *cambra*, *entitats*, *estableixin*, *excepte*, *mediació*, *nacionals*, *orgànica*, *suportats*, *terme*, *territorialitzables*, *tot*, *tributs*, *títol* i *ultrapassí*. A partir de l'estudi dels contextos de les formes analitzades, s'ha determinat la motivació de les esmenes.

En concret, per a aquest article, hem seleccionat tres casos que ens permeten presentar els tres tipus d'esmena identificats: l'ús de nació (és degut a la negociació política del text), l'ús del terme *entitats* (és degut a l'adequació del text als criteris lingüístics i estilístics dels SAL del Parlament de Catalunya) i l'ús de la locució *en tot cas* (és degut a l'adequació del text a la tècnica normativa).

2.1 L'ús de la família lèxica de nació i el reconeixement nacional a l'EAC 2006

De tots els casos estudiats, el que més va transcendir, sobretot durant la negociació, va ser el que fa referència al reconeixement nacional de Catalunya a l'EAC 2006. Va ser un dels punts cardinals d'aquesta reforma

i, històricament, ha estat —i ho és encara— un tema central del debat polític català (Bassols, 2007, p. 182), tot i que amb un paper més secundari al debat polític espanyol (Nuñez i Guerrero, 2002, p. 42).

En la recerca duta a terme, s’ha estudiat el comportament de la família lèxica de nació⁴ (nació, nacional, nacionals, nacionalitat, nacionalitats, nacions i nacionales). En total, la distribució freqüencial d’aquestes paraules en el procés d’aprovació és la següent: al text de la ponència apareixien 12 vegades; al del Parlament, 25, i a la versió final, la de les Corts Generals, 10.

L’article de la taula 1 és un exemple de l’evolució de nació durant la reforma de l’EAC.

{PON}	{PC}	{CG}
TÍTOL PRELIMINAR Article 1. La nació catalana 1. Catalunya és una nació . 2. Catalunya exerceix el seu autogovern mitjançant institucions pròpies, constituïda com a comunitat autònoma d’acord amb la Constitució i l’Estatut.	TÍTOL PRELIMINAR Article 1. La nació catalana 1. Catalunya és una nació . 2. Catalunya exerceix el seu autogovern per mitjà d’institucions pròpies , constituïda com a comunitat autònoma d’acord amb la Constitució i aquest Estatut.	TÍTOL PRELIMINAR Article 1. Catalunya Catalunya, com a nacionalitat , exerceix el seu autogovern (Ø) constituïda en comunitat autònoma d’acord amb la Constitució i amb aquest Estatut, que és la seva norma institucional bàsica .

TAULA 1. Evolució de nació durant la reforma de l’EAC

Si les formes d’aquesta família lèxica s’utilitzen menys és a causa de la negociació política de l’EAC 2006. Sánchez Llibre afirma que «en Rubalcaba ens va explicar cap on aniria el tema de nació i de finançament» (2006, p. 102) i que «els socialistes volien que la definició de Catalunya anés al preàmbul en comptes de posar-la al títol preliminar, que si bé té validesa jurídica no en té de normativa» (2006, p. 103).

Joan Ridaó explica que aquest canvi es consensua durant el pacte Mas-Zapatero del 21 de gener de 2006 i que «tots dos es van posar d’acord a eliminar la referència a la “nació”» (Ridaó, 2006, p. 166). L’acord polític entre PSOE, CiU i ICV-EUiA implicava que «hi figuraria una descripció eufemística i vergonyant de l’opinió “majoritària” del Parlament de Catalunya en aquest sentit, de manera que fora l’articulat deixava de tenir cap valor normatiu» (Ridaó, 2006, p. 192). A la versió final de l’EAC, de fet, l’única ocurrència —«fruit d’un debat intens i contradictori» (Homs, 2008, p. 114)— de nació és la del fragment següent:

El Parlament de Catalunya, recollint el sentiment i la voluntat de la ciutadania de Catalunya, ha definit Catalunya com a **nació** d’una manera àmpliament majoritària. La Constitució espanyola, en l’article segon, reconeix la realitat nacional de Catalunya com a nacionalitat.

Els dictàmens del Consell Consultiu previs al 30 de setembre de 2005 van pronunciar-se quant a l’ús del terme nació i, com que consideren que «hi ha nocions de “nació” que no són contradictòries amb l’ús cons-

titucional» (Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya [BOPC], 2005, p. 8), acaben determinant que «resta palesa la constitucionalitat de l’article 1 de la Proposta de Reforma en el seu conjunt i de tots els articles que contenen la noció “nacional” referida a Catalunya» (BOPC, 2005, p. 9).

El PP presenta el 27 de juliol de 2006 un recurs contra l’EAC 2006 al Tribunal Constitucional (TC). La Sentència 31/2010 defineix el terme nació com a «extraordinàriament proteic»⁵ i en delimita l’ús: «De la nación puede, en efecto, hablarse como una realidad cultural, histórica, lingüística, sociológica y hasta religiosa. Pero la nación que aquí importa es única y

exclusivamente la nación en sentido jurídico-constitucional. Y en ese específico sentido la Constitución no conoce otra que la Nación española» (STC 31/2010, p. 272). Antoni Bayona afirma: «Un dels aspectes més polèmics de la sentència ha estat la declaració portada a la part decisòria en el sentit que no tenen valor jurídic interpretatiu les expressions del preàmbul de l’EAC sobre la consideració de Catalunya com a “nació” o com una “realitat nacional”. Aquesta declaració és clarament preventiva, perquè el mateix tribunal recorda que els preàmbuls de les lleis no tenen valor normatiu» (RAP, 2010, p. 65).

2.2 Sobre l’ús d’entitats locals i ens locals

Aquest segon cas és il·lustratiu d’algunes esmenes identificades a la tesi que són degudes a la intervenció dels SAL del Parlament de Catalunya. Durant la tramitació, els lingüistes revisen el redactat per garantir que l’EAC 2006 s’adeqüi als principis generals del llenguatge normatiu (d’adequació lingüística, de funcionalitat, de neutralitat i objectivitat, i de vigència).

Entitats presenta especificitat positiva (E+03) en el text de la ponència i s’hi empra tant en el seu sentit general («col·lectivitat considerada com una unitat») com com a unitat terminològica juridicoadministrativa («persona jurídica»). L’anàlisi de coocurrències de Coocs ens va permetre identificar que aquesta forma s’hi emprava principalment en el sintagma entitats locals, en contextos com els que es mostren a la taula 2.

{PON}	{PC}	{CG}
Article 88. Altres entitats locals supramunicipals	Article 93. Els altres ens locals supramunicipals	Article 93. Els altres ens locals supramunicipals
Les altres entitats locals supramunicipals es fonamenten en la voluntat de col·laboració i associació dels municipis i en el reconeixement dels fets metropolitans. La creació, la modificació i la supressió, i també l'establiment del règim jurídic d'aquestes entitats , es regulen per una llei del Parlament.	Els altres ens locals supramunicipals es fonamenten en la voluntat de col·laboració i associació dels municipis i en el reconeixement de les àrees metropolitanes. La creació, la modificació i la supressió, i també l'establiment del règim jurídic d'aquests ens , es regulen per una llei del Parlament.	Els altres ens locals supramunicipals es fonamenten en la voluntat de col·laboració i associació dels municipis i en el reconeixement de les àrees metropolitanes. La creació, la modificació i la supressió, i també l'establiment del règim jurídic d'aquests ens , són regulats per una llei del Parlament.

TAULA 2. Ús del sintagma *entitats locals* durant la reforma de l'EAC

De manera sistemàtica, doncs, la versió del Parlament presenta en molts articles una substitució del sintagma *entitat(s) local(s)* per *ens local(s)*, com a l'exemple anterior.

Aquesta substitució s'explica perquè el *Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Catalunya* inclou una entrada que desaconsella explícitament l'ús d'*entitat local* i dona com a forma preferent *ens local* (SAL, 2014, p. 208). Per tant, quan es tramita la llei al Parlament —fase que implica una revisió lingüística (a càrrec dels SAL) i una revisió jurídica (a càrrec dels lletrats dels Serveis Jurídics)— el text s'adapta als criteris tècnics de redacció normativa en llengua catalana.

Aquestes esmenes són degudes a la intervenció dels SAL per assegurar el principi de precisió del llenguatge normatiu, atès que «la relació entre terme i concepte ha d'ésser biunívoca, és a dir, s'ha d'emprar un únic terme per a cada concepte i cada terme només pot expressar un concepte. La introducció de variació en la selecció dels elements lèxics podria afectar la seguretat jurídica» (SAL, 2014, p. 18). Així doncs, quan els SAL revisen el redactat estatutari desapareixen unitats imprecises per garantir la seguretat jurídica de la llei aprovada.

2.3 L'ús de la locució *en tot cas*

El tercer cas que presentem en aquest article és la locució *en tot cas*. Es va poder identificar que aquesta locució presentava un ús anòmal en les múltiples versions perquè tot⁶ era una especificitat positiva (E+05) —s'hi emprava més vegades de les esperades estadísticament— de la versió de la ponència redactora. Quan se'n compten les ocurrences, constatem que es documenta 142 vegades al text de la ponència, 132 a la versió aprovada el 30 de setembre de 2005 al Parlament i 104 al text final de l'EAC 2006 aprovat el 10 de maig de 2006 a les Corts Generals.

La majoria correspon a la clàusula *en tot cas*, emprada en contextos com el següent: «La llei regula l'estatut

jurídic del personal al servei de l'administració de la Generalitat, incloent-hi, **en tot cas**, el règim d'incompatibilitats» (art. 69, {PON}).

El llibre d'estil del Parlament la defineix com una «locució adverbial, equivalent a *en qualsevol cas*, que es pot emprar amb valor concessiu o amb el sentit de 'en tots els casos'. Quan té aquest sentit, per raons de claredat i precisió, és preferible substituir-la per *sempre* o *en tots els casos* o, si escau, prescindir-ne» (SAL, 2014, p. 272).

Durant la tramitació al Parlament (entre les versions de la ponència i del Parlament) se substitueix perquè en ocasions s'hi emprava incorrectament, però entre la versió del Parlament i la de les Corts Generals la motivació és diferent i, en general, és deguda a l'adequació del text estatutari a la tècnica legislativa.

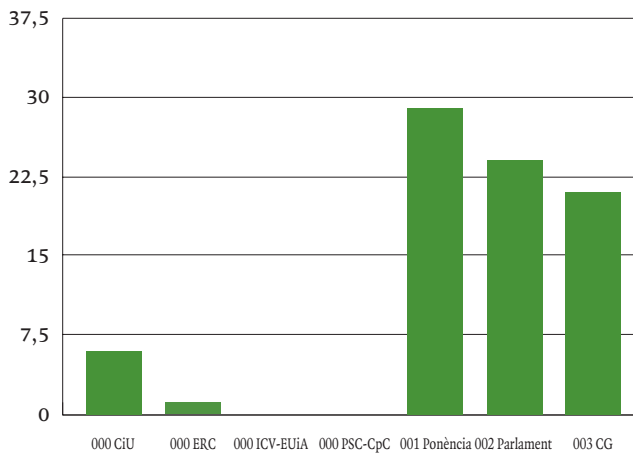
Tot és una paraula funcional del discurs general, però a la clàusula *en tot cas* en discurs normatiu adquireix un sentit especialitzat. L'ús d'aquesta clàusula té un paper importantíssim en la tècnica legislativa del nou EAC 2006. El doctor Viver i Pi-Sunyer la defineix de la manera següent: «La clàusula "en tot cas" s'inclou precisament per donar a entendre que tota la matèria és [...] exclusiva i que la relació de submatèries no té caràcter exhaustiu [...]. Per això, si en una determinada matèria la legislació no ha plantejat problemes, s'especifica només l'execució, la qual cosa no vol dir que la legislació no sigui també exclusiva» (Viver i Pi-Sunyer, 2005, p. 126).

Aquesta és, doncs, una clàusula que el legislador inclou per blindar competencialment l'EAC 2006 ja que, com assegura Ferret, «el prolix esforç de l'Estatut per l'establiment detallat de les competències en submatèries pretenia posar límit a la possibilitat invasiva de les competències estatals» (RCDP, 2010, p. 42) i «les matèries o submatèries incorporades *ex novo* a l'Estatut de 2006 no superen la dotzena i tenen una transcendència pràctica molt desigual» (Viver i Pi-Sunyer, 2011, p. 365).

La tècnica per fer-ho és la següent: «Cal tenir present que, per tal d'incrementar el quantum competencial i

garantir (“blindar”, com es va conèixer col·loquialment aquesta tècnica) les competències autonòmiques, el legislador estatutari utilitzà la tècnica de definir de forma exhaustiva les submatèries dins de cada àmbit material general, precisant en cada cas les potestats de la Generalitat» (Ridao, 2012, p. 354).

Aquesta doctrina del TC explica que, durant la negociació a Barcelona i a Madrid, la freqüència absoluta de la clàusula *en tot cas* presenti l'evolució següent:

GRÀFIC 2. Freqüència relativa (x 10.000) de la clàusula *en tot cas* al corpus

Veiem, doncs, que l'ús relatiu i específic d'aquest segment repetit decreix durant la tramitació parlamentària del nou EAC (els quatre primers valors corresponen a les bases estatutàries de cada grup parlamentari). En aquest cas, però, és degut sobretot a l'adequació del text estatutari a la tècnica legislativa.

La STC 31/2010 fa referència a aquesta clàusula, tot limitant-ne el sentit a «merament descriptiu» sempre que la competència no l'obstaculitzi (en cas que sigui concurrent amb el Govern central): «Respecto a la expresión “en todo caso” al relacionar las submaterias a las que se extiende la competencia autonómica, ya hemos tenido ocasión de declarar que debe entenderse en sentido meramente descriptivo o indicativo de que dichas submaterias forman parte de la competencia de la que se trate, pero sin que las competencias estatales, tanto si son concurrentes como si son compartidas con las de la Comunidad Autónoma, resulten obstaculizadas en su ejercicio por esa atribución estatutaria “en todo caso” (fundamentos jurídicos 59 y 64)» (STC 31, 2010, p. 324).

Lloveras interpreta que, en realitat, aquesta clàusula té un encaix constitucional, perquè «la funció doncs del “en todo caso” no és pròpiament limitar la legislació civil de l'Estat en el cas de les CCAA [sic] amb dret civil propi, ja que en cap cas substitueix l'atribució ini-

cial de competència exclusiva a l'Estat, sinó tot el contrari: té la funció de limitar el dret autonòmic —cosa que es pot entendre literalment del text constitucional— però sense que sigui l'únic límit possible» (Lloveras, 2010, p. 10).

Tanmateix, la STC 31/2010 la interpreta diferent i declara part d'aquest blindatge competencial inconstitucional, atesa la seva expressió limitativa de les bases de l'Estat: «La Sentencia de la mayoría afronta el problema con una interpretación conforme en el fallo, explícita y severa, del art. 110 para situar donde corresponde a las referidas expresiones de “competencias exclusivas” y “en todo caso”, con la declaración de inconstitucionalidad de la expresión limitativa de las bases del Estado del art. 111 (con las correlativas declaraciones de inconstitucionalidad de las expresiones concordantes de los artículos 120.2 y 126.2) y con la interpretación conforme del término “participa” en el art. 174.3» (STC 31, 2010, p. 487).

L'evolució de l'ús d'aquesta locució, com s'ha afirmat, té relació amb l'adequació de l'EAC 2006 a una correcta tècnica legislativa.

3 Conclusions

Aquesta selecció reduïda d'exemples representatius, estudiats amb més detall a Morales (2015), ens ha permès il·lustrar els tres tipus d'esmena identificats durant l'estudi de les múltiples versions consensuades en seu parlamentària de l'EAC 2006 i donar-ne exemples terminològics. D'una banda, l'evolució de la família lèxica de *nació* demostra com d'important és la tria i la negociació del lèxic especialitzat d'una llei orgànica com l'EAC 2006 i com evoluciona a mesura que avancen la tramitació parlamentària i la negociació política del text.

D'una altra, els casos del sintagma *entitats locals* i de la locució *en tot cas* demostren que la tramitació al Parlament de Catalunya (amb la intervenció dels tècnics dels SAL i dels SJ) garanteix la seguretat jurídica de l'EAC 2006 fent-hi algunes esmenes de tipus tècnic que garanteixen els principis generals del llenguatge normatiu (d'adequació lingüística, de funcionalitat, de neutralitat i objectivitat, i de vigència) i una correcta tècnica legislativa.

Cal continuar analitzant l'ús i la negociació del lèxic especialitzat a les múltiples versions d'una llei tan important com l'EAC 2006 (equiparable a textos constituents d'altres tradicions jurídiques) per verificar que les observacions quant a redacció normativa identificades als textos d'aquesta reforma estatutària i les tipologies presentades es documenten també en altres llengües i sistemes jurídics. ✿

Bibliografia

- ABELLÓ, Teresa (2007). *El debat estatutari del 1932*. Barcelona: Parlament de Catalunya.
- ALBERTÍ, Enoch; AJA, Eliseo; FONT, Tomás; PADRÓS, Xavier; TORNOS, Joaquim (2002). *Manual de dret públic de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Institut d'Estudis Autònoms.
- BARCELÓ, Mercè; VINTRÓ, Joan (2011). *Dret públic de Catalunya*. Barcelona: Atelier.
- BASSOLS, Margarida (2007). *El llenguatge dels polítics: Anàlisi del cas català*. Vic: Eumo.
- BENACH, Ernest (2006). *L'Estatut: una aposta democràtica i moderna: Barcelona, 7 de novembre de 2005*. Barcelona: Parlament de Catalunya.
- [BOPC] = *Butlletí Oficial del Parlament de Catalunya*. Núm. 208, 11 de juliol de 2005. «Proposta de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya elaborada per una ponència del conjunt dels grups parlamentaris».
- CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa (1977). *Lenguajes especiales: estudio léxico-semántico de los debates parlamentarios*. Tesi de doctorat no publicada. Universitat de Barcelona.
- CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa (1999). *La terminología: Representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- CAROFILIO, Gianrico (2010). *La manomissione delle parole*. Milà: Rizzoli.
- CARRILLO, Marc; LÓPEZ BOFILL, Hèctor; TORRES, Aïda (ed.) (2006). *L'Estatut d'autonomia de Catalunya de 2006: Textos jurídics*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms.
- CASTIÑEIRA, M. Teresa (2006). «Precisión del lenguaje y principio de legalidad». A: CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa; BACH, Carme; MARTÍ, Jaume (ed.). *Terminología y derecho: complejidad de la comunicación multilingüe: V Actividades de IULATERM de Verano (4-14 de julio de 2005)*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada: Documenta Universitaria, p. 69-78.
- FERNÁNDEZ LAGUNILLA, Marina (1985). *Aportación al estudio semántico del léxico político: el vocabulario de los republicanos*. Hamburg: H. Buske Verlag.
- FORSBERG, Esteri (1986). «Emplois et fréquences de 'patria' et 'nación' dans le discours de Franco». A: DIVERSOS AUTORS. «Nation» et nationalisme en Espagne du franquisme à la démocratie. *Vocabulaire et politique*. París: Publications de l'INALF, p. 21-30.
- GREENSTEIN, Rosalind (2006). «Dénotation et connotation dans le domaine du droit». A: CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa; BACH, Carme; MARTÍ, Jaume (ed.). *Terminología y derecho: complejidad de la comunicación multilingüe: V Actividades de IULATERM de Verano (4-14 de julio de 2005)*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. Institut Universitari de Lingüística Aplicada: Documenta Universitaria, p. 17-67.
- [GRETEL] = Grup d'Estudis de Tècnica Legislativa (1995). *La redacció de les lleis*. Barcelona: Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- GUTIÉRREZ, Silvia (1999). «Discurso político y argumentación». A: SOTO, Guillermo (ed.). *Discurso para el cambio. Selección de artículos presentados durante el Tercer Coloquio Latinoamericano de Estudios del Discurso*. Santiago de Chile, 5 a 9 de abril de 1999. Santiago de Chile: Universidad de Chile.
- HOMS, Francesc (2008). *Catalunya a judici*. Badalona: Ara Llibres.
- LLOVERAS, Marc (2010). «La competència en dret civil en la STC sobre l'Estatut». In *Dret: Revista per a l'Anàlisi del Dret*, 4, p. 1-13.
- MAINGUENEAU, Dominique (1976). *Initiation aux méthodes de l'analyse du discours: Problèmes et perspectives*. París: Hachette.
- MORALES, Albert (2015). *Estudi lexicomètric del vocabulari del procés de redacció de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (2006)*. Tesi doctoral. Universitat Pompeu Fabra. <<http://hdl.handle.net/10803/350795>>.
- NÚÑEZ, Emilio Alejandro; GUERRERO, Susana (2002). *El lenguaje político español*. Madrid: Cátedra.
- PALTRIDGE, Brian (2012). *Discourse analysis: An introduction*. Londres: Bloomsbury Academic.
- PINEIRA-TRESMONTANT, Carmen (1986). «'Nación' dans la Constitution espagnole de 1978». A: DIVERSOS AUTORS. «Nation» et nationalisme en Espagne du franquisme à la démocratie. *Vocabulaire et politique*. París: Publications de l'INALF, p. 89-104.
- PONS, Eva; PLA, Anna M. (2007). «La llengua en el procés de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya». *Revista de Llengua i Dret*, 47, p. 183-226.
- [RAP] = DEPARTAMENT D'INTERIOR, RELACIONS INSTITUCIONALS I PARTICIPACIÓ (2010). *Activitat Parlamentària [Barcelona: Generalitat de Catalunya]: Especial Sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*.
- [RCDP] = ESCOLA D'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA DE CATALUNYA (2010). *Revista Catalana de Dret Públic [Barcelona: Generalitat de Catalunya. Escola d'Administració Pública de Catalunya]: Especial Sentència 31/2010 del Tribunal Constitucional, sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006*.
- RIDAO, Joan (2006). *Així es va fer l'Estatut: De l'Estatut del Parlament a l'Estatut de la Moncloa*. Barcelona: Mediterrània.
- RIDAO, Joan (2012). *Curs de dret públic de Catalunya: Adaptat a la nova legislació i a la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, del 28 de juny, sobre l'Estatut de Catalunya*. Barcelona: Columna.

- [SAL] = SERVEIS D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC (2014). *Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Catalunya*. Barcelona: Parlament de Catalunya.
- SALEM, André (1994). «La lexicométrie chronologique: l'exemple du Père Duchesne d'Hébert». Équipe 18ème. A: *Langages de la Révolution (1770-1815): Actes du 4e Colloque International de Lexicologie Politique*. Ed. Révolution, París: Klincksieck.
- SALEM, André; CABRÉ CASTELLVÍ, M. Teresa; ROMEU, Lydia (1990). *Vocabulari de la lexicometria: català, castellà, francès*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Divisió de Ciències Humanes i Socials. Centre de Lexicometria.
- SÁNCHEZ LLIBRE, Josep (2006). *Les veritats de l'Estatut: Allò que no s'ha publicat al Diari de Sessions*. Barcelona: Esfera dels Llibres.
- SANJAUME, Margarida (2014). «Presentació». A: [SAL] SERVEIS D'ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC. *Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Catalunya*. Barcelona: Parlament de Catalunya. p. 13-18.
- SOBREQUÉS, Jaume (2010). *L'Estatut de la Transició: l'Estatut de Sau (1978-1979)*. Barcelona: Parlament de Catalunya.
- SOLER, Toni. «Un nyap necessari». *Ara* (26 març 2016).
- [STC 31/2010] = TRIBUNAL CONSTITUCIONAL, PLENO (2010). *Sentència 31/2010, de 28 de junio de 2010 (BOE núm. 172, de 16 de julio de 2010)*. Madrid: Boletín Oficial del Estado.
- STRUBELL, Miquel (ed.) (2015). *La terminologia instrumentalitzada*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- VIVER I PI-SUNYER, Carles (2005). «En defensa dels estatuts d'autonomia com a normes jurídiques delimitadores de competències. Contribució a una polèmica juridicoconstitucional». *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals*, 1, p. 97-130.
- VIVER I PI-SUNYER, Carles (2011). «El Tribunal Constitucional, ¿“sempre, només... i indiscutible”? La funció constitucional dels estatuts en l'àmbit de la distribució de competències segons la STC 31/2010». *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals*, 12, p. 363-402.

Notes

1. Vull donar les gràcies a la doctora Anna Joan Casademont (TÉLUQ, Universitat del Quebec) per les seves valuoses aportacions i comentaris per millorar aquest article.
2. Cal assenyalar que aquesta reforma estatutària implica la traducció al castellà del text aprovat al Parlament (per tal que es pogués debatre a les Corts Generals) i, al final del procés, la traducció al català del text aprovat a les Corts (perquè sortís en versió bilingüe simultàniament al BOE i al DOGC). Aquesta darrera havia de ser tan literal com fos possible (era una llei aprovada en una cambra diferent) i se n'encarregaren els lingüistes Joan Ramon Fibla, Margarida Sanjaume i Enric Tudó, dels Serveis d'Assessorament Lingüístic (SAL) del Parlament de Catalunya. Atesa la seva importància, estem estudiant aquest complex procés de (re) traducció per a una publicació futura.
3. Les limitacions editorials d'aquesta publicació ens obliguen a presentar una revisió de l'estat de la qüestió, la metodologia, les eines lexicomètriques i el marc teòric d'una manera molt resumida, però vegeu Morales (2015) per conèixer detalladament tots els elements d'aquesta recerca.
4. L'ús del terme *nació* a l'EAC 2006 és, com afirma Francesc Homs, dels punts «que més polèmica han generat entorn al debat estatutari» (Homs, 2008, p. 115), com també ho havia estat, segons M. Teresa Cabré Castellví (1977, p. 316), al 1931, durant el debat de les Corts Constituents de la Segona República Espanyola; segons Abelló (2007, p. 131), durant el debat de l'EAC 1932, i, d'acord amb Sobrequés (2010, p. 103), durant el procés de redacció de l'EAC 1979. Aquest és un dels termes més estudiats en l'anàlisi del discurs i la lexicometria, entre molts altres, a Forsberg (1986), Fernández Lagunilla (1985), Carmen Pineira-Tresmontant (1986).
5. El caràcter polisèmic d'aquesta forma es defineix a la STC 31/2010 així: «Es preciso convenir [...] en que el término “nación” es extraordinariamente proteico en razón de los muy distintos contextos en los que acostumbra a desenvolverse como una categoría conceptual perfectamente acabada y definida, dotada en cada uno de ellos de un significado propio e intransferible» (2010, p. 272).
6. Aquest cas permet demostrar com d'important és no partir d'una selecció prèvia de les unitats d'anàlisi i partir d'una primera exploració estadística de les dades per trobar, a través de l'índex d'especificitats, aquelles unitats amb variacions significatives. Si hem identificat la forma tot com a especificitat és perquè no hem partit d'una norma lexicològica basada en la dicotomia tradicional *paraules plenes* vs. *paraules funcionals* que s'aplica en molts estudis lexicològics. Per tant, cal prendre en consideració tot el cabal lèxic del corpus, sense partir d'apriorismes ni normes lexicològiques que ignorin paraules funcionals com tot.